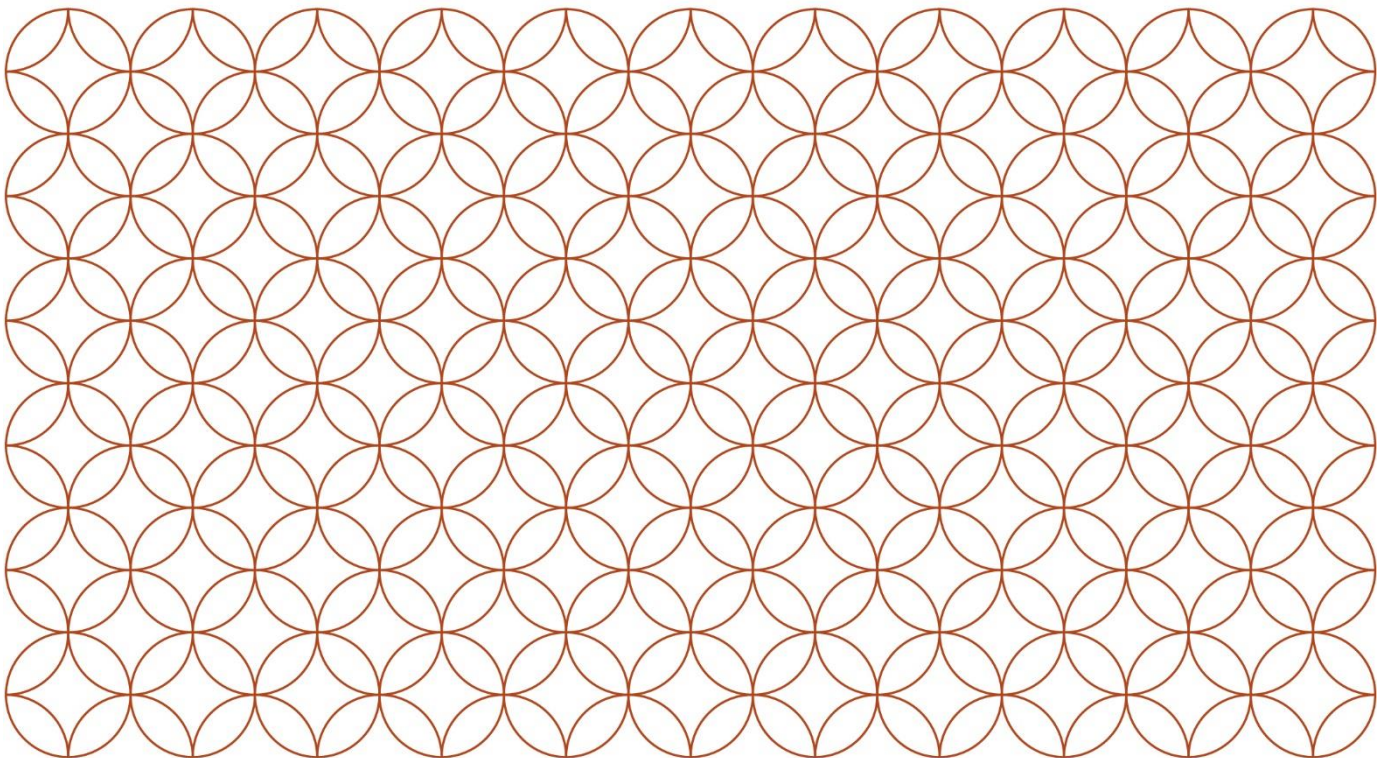

Redovisning av uppdrag att digitalisera de nationella proven

U2017/03739/GV

Publikationen finns att ladda ner som kostnadsfri
PDF från Skolverkets webbplats:

www.skolverket.se/publikationer

Dokumentdatum: 2024-02-07

Diarienummer: 2021:357

Skolverket, Stockholm 2024

Innehåll

1. Sammanfattning	4
2. Inledning	5
3. Myndighetsövergripande arbete	6
Vår interna organisation.....	6
Vårt arbete med föreskrifter för digitala nationella prov och bedömningsstöd.....	7
Nya krav på Skolverket, huvudmän och skolor.....	7
Support till huvudmän, skolor och lärosäten.....	7
Våra stöd- och kommunikationsinsatser till huvudmän och skolor – för ett nationellt införande.....	8
Vårt sektorsansvar.....	9
Vår digitala samverkan med huvudmän, skolor och samverkanspartner.....	10
Utvärdering av regeringsuppdraget att digitalisera de nationella proven.....	10
4. Vårt utvecklingsarbete	11
Standardisering och riktlinjer.....	12
Överföring och hantering av användaruppgifter till provtjänsten (provisionering).....	13
Lösning för inloggning till provplattformen.....	14
Tillhandahålla uppgifter till berörda intressenter.....	15
Utveckling av provplattformen.....	17
Säkert provgenomförande.....	18
De digitala provens tillgänglighet och användbarhet.....	18
Samlade erfarenheter från försöksverksamheten.....	19
5. Uppdrag om central rättning	23
6. Drift och förvaltning av provtjänsten	25
7. Hantering av risker i uppdraget	25
Utmaningar för huvudmän och skolor.....	25
Ersättningsprov på papper.....	26
Försenad utveckling av provtjänsten gör att fel upptäcks för sent.....	26
Risker kopplade till behandling av personuppgifter i provtjänsten.....	27
8. Utveckling och konstruktion av digitala nationella prov	28
9. Uppdragets övriga delar	29
Ramverk för de nationella proven.....	30
Ramverk och plan för de betygsstödjande nationella bedömningsstöden.....	31
10. Ekonomi 31	
Ekonomi 2017–2022.....	31
Ekonomi 2023 och 2024.....	32

1. Sammanfattning

Skolverkets arbete med regeringsuppdraget fortsätter enligt plan. Det innebär att de första digitala nationella proven och betygsstödjande nationella bedömningsstöden genomförs i Skolverkets digitala provtjänst¹ under 2024². Utvecklingen av provtjänstens olika delar – från inloggning till arkivering – sker utifrån en detaljerad tidsplan. I takt med att olika delar av provtjänsten färdigställs genomför vi nödvändiga stöd- och kommunikationsinsatser. Vi har bland annat kontinuerligt informerat om tekniska förutsättningar för att genomföra digitala nationella prov på vår webbplats skolverket.se/dnp och i riktade nyhetsbrev till ledningsnivåerna eller till de som ska organisera digitala nationella prov.³ Kommunikationsinsatserna gick under 2023 in i en mer intensiv fas och de kommer att intensifieras ytterligare under 2024 och 2025.

Vårt samarbete med samverkanspartner⁴ har vidareutvecklats. Vi har bland annat involverat myndighetens referensgrupp för huvudmannaanorganisationer i arbetet med att ta fram föreskrifter för hantering och genomförande av digitala nationella prov. Vi har även fördjupat vårt samarbete med Vetenskapsrådet/Sunet i anpassningen av den digitala identitetslösningen Eduid⁵, som kommer att användas av grundskolor, gymnasieskolor och verksamheter inom kommunal vuxenutbildning (komvux) på gymnasial nivå som är i behov av en lösning för digitala identitetsintyg. Genom att involvera försöksverksamheten i Skolverkets arbete har vi bland annat kunnat kvalitetssäkra tekniska verifieringstester⁶ före lansering, genomföra fältstudier på försöksskolor samt förankra utformning av stödmaterial kopplade till digitala nationella prov.

Efter vår redovisning av möjligheterna till att tidigarelägga central rättning med ett år jämfört med det ursprungliga förslaget har Utbildningsdepartementet aviserat att man planerar att införa central rättning av digitala nationella prov 2026. I vårt planeringsarbete ingår bland annat utredning av hur central rättning ska bemannas, upphandling av en webbutbildning för huvudbedömnare och centrala bedömare samt planering av kommunikationsinsatser.

¹ Skolverkets digitala provtjänst är en helhetslösning för förberedelse, genomförande och bedömning av digitala nationella prov. Systemet bygger på en elektronisk samverkan mellan huvudmän, skolenheter och Skolverket, vilket ger möjlighet till överföring av uppgifter, säker inloggning, provgenomförande, bedömning och resultathantering i en webbaserad provplattform.

² För en detaljerad tidsplan, se <https://www.skolverket.se/om-oss/var-verksamhet/skolverkets-prioriterade-omraden/digitalisering/digitala-nationella-prov/digitalisering-av-de-nationella-proven---overgripande-information#skvtableofcontent6990>.

³ För mer information, se <https://www.skolverket.se/om-oss/var-verksamhet/skolverkets-prioriterade-omraden/digitalisering/digitala-nationella-prov/tekniska-forutsattningar-for-skolorna-att-kunna-genomfora-digitala-nationella-prov>.

⁴ Inom ramen för regeringsuppdraget har Skolverket formaliserade samverkansgrupper med följande aktörer: leverantören av provplattformen (SoNET/RM), Vetenskapsrådet/Sunet, Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM), Kriminalvården, Statens institutionsstyrelse (SiS) och huvudmannaanorganisationer.

⁵ Tjänsten Eduid är ett kommunikationssystem som tillhandahåller en digital identitet för organisationer inom utbildning och forskning som Vetenskapsrådet har ett regeringsuppdrag att vidareutveckla så att det även kan användas för grundskola, gymnasieskola och komvux på gymnasial nivå (se regleringsbrevet för budgetåret 2021 avseende Vetenskapsrådet). För mer information, se <https://www.sunet.se/services/identifiering/eduid>.

⁶ För mer information om tekniska verifieringstester, se <https://www.skolverket.se/om-oss/var-verksamhet/skolverkets-prioriterade-omraden/digitalisering/digitala-nationella-prov/tekniska-forutsattningar-for-digitala-nationella-prov/vagledning-och-tekniska-verifieringstester>.

Under 2023 har de lärosäten som har fått i uppdrag av Skolverket att utveckla och konstruera nationella prov fortsatt att genomföra utprövningar av digitala provuppgifter. Via utprövningarna kan vi undersöka det som blir annorlunda när proven blir digitala. Vi kan exempelvis undersöka om följande prövar det som avses: automaträttning av provuppgifter i provplattformen, lyssningsprov och prov i matematik. Så här långt gör vi bedömningen att utprövningarna har gett önskat resultat.

Inom ramen för uppdraget fortsätter vi arbetet med att kontinuerligt identifiera och hantera risker. Riskerna rör främst teknik och informationssäkerhet, både för vår myndighet och för huvudmän och skolor. Under året har vi därför bland annat arbetat intensivt med att utveckla lösningar för behandling av personuppgifter i provtjänsten på ett säkert sätt, hantera förseningar i utvecklingen av delar av provtjänsten och etablera nödvändiga processer och rutiner för drift och förvaltning av provtjänsten.

2. Inledning

Regeringen beslutade den 21 september 2017 att ge Skolverket i uppdrag att digitalisera de nationella proven.⁷ Det här är en delredovisning av regeringsuppdraget. Redovisningen inkluderar information om vårt arbete med central rättning och vårt arbete med försöksverksamheten enligt förordningen (2017:1106) om en försöksverksamhet med datorbaserade nationella prov, extern bedömning och central rättning.

Regeringen ändrade den 14 november 2019 uppdraget så att Skolverket ska sträva efter att en så stor andel av proven som möjligt ska automaträttas.⁸ Genom ett ändringsbeslut den 22 juli 2021 uppdrog regeringen åt Skolverket att även föreslå hur central rättning av betygsstödjande nationella prov i ämnena svenska, svenska som andraspråk och engelska kan utformas.⁹ I beslutet anges bland annat att Skolverket i arbetet med uppdraget om digitalisering och automaträttning ska ta hänsyn till att central rättning av betygsstödjande nationella prov i ämnena svenska, svenska som andraspråk och engelska ska införas. Skolverket redovisade denna del av uppdraget den 14 februari 2022.¹⁰ Vi presenterade då ett förslag om hur en sådan central rättning kan utformas.

Den 26 januari 2023 beslutade regeringen om ytterligare en ändring av uppdraget att digitalisera de nationella proven.¹¹ I beslutet anges bland annat att Skolverket

⁷ U2017/03739/GV. Uppdrag att digitalisera de nationella proven m.m.

⁸ U2019/03788/GV. Ändring av uppdraget till Statens skolverk att digitalisera de nationella proven m.m.

⁹ U2021/03346/GV. Ändring av uppdraget att digitalisera de nationella proven m.m. Ändringen innebär även att uppdragstiden förlängs för övriga delar av uppdraget, vilka i stället ska slutredovisas senast den 5 oktober 2025. Förlängningen av uppdragstiden utgår från vår bedömning att digitala nationella prov kan genomföras tidigast 2024. Tidigare målsättning har varit 2022.

¹⁰ U2022/00771. Redovisning av uppdrag om att införa central rättning av nationella prov

¹¹ U2023/00237. Ändring av uppdraget att digitalisera de nationella proven m.m.

ska ansvara för att förbereda införandet av central rättning av digitala nationella prov i uppsatsdelarna i ämnena svenska, svenska som andraspråk och engelska i årskurs 9 och för de obligatoriskt avslutande kurserna i svenska, svenska som andraspråk och engelska för de högskoleförberedande programmen i gymnasieskolan, i enlighet med vårt förslag i delredovisningen. I uppdraget ingick även att analysera och redovisa om, och i så fall hur, central rättning bör införas för ytterligare delar av de nationella proven, till exempel naturorienterande och samhällsorienterande ämnen i årskurs 9. I tillägget fick vi också i uppdrag att redovisa hur tidpunkten för införandet kan tidigareläggas i relation till Skolverkets redovisning från 2022 då vi föreslog ett stegvist införande från 2027. I september 2023 redovisade Skolverket i sitt svar att det är möjligt att införa central rättning 2026, men att en sådan tidigareläggning är förenad med flera risker.

Våren 2023 aviserade regeringen att de nationella proven i årskurs 3 inte ska omfattas av digitaliseringen.¹² I enlighet med detta beslutade regeringen den 11 januari 2024 om ändring av uppdraget till Statens skolverk att digitalisera de nationella proven.¹³ Beslutet innebär att Skolverket ska i arbetet med att digitalisera de nationella proven och bedömningsstöden undanta lågstadiet från digitaliseringen. Uppdragstiden för införandet av digitala nationella prov och bedömningsstöd förlängs och ska slutredovisas senast den 1 december 2026.

Vidare uppdrogs Skolverket att i det fortsatta arbetet med att införa digitala nationella prov och bedömningsstöd samt central rättning särskilt identifiera och hantera de risker som finns kopplade till uppdragets genomförande. Med anledning av aviseringen kommunicerade vi förändringen till våra målgrupper redan i början av juni, samtidigt som vi justerade informationen på skolverket.se/dnp.

3. Myndighetsövergripande arbete

I detta avsnitt beskrivs myndighetens arbete med regeringsuppdraget som helhet. Vårt interna utvecklingsarbete består till stor del av att myndigheten ställer om till att bli en tjänsteleverantör som tillhandahåller en digital provtjänst. Under 2023 har vi etablerat en organisation för drift, support och förvaltning av provtjänsten.

Vår interna organisation

Sedan juni 2021 ansvarar en huvudprojektledare för samordning av aktiviteter mellan utvecklingsprojektet för provtjänsten samt linjeverksamheten och

¹² För mer information, se <https://www.skolverket.se/om-oss/aktuellt/nyheter/nyheter/2023-06-03-nationella-prov-i-arskurs-3-digitaliseras-inte>.

¹³ Ändring av uppdraget till Statens skolverk att digitalisera de nationella proven m.m. U2024/00057.

förvaltningsorganisationen. Exempel på områden där samordning har skett är framtagande av stöd- och kommunikationsinsatser, förberedelser för överlämning av provtjänsten till förvaltning samt uppföljning av ekonomin i uppdraget.

Sedan juni 2021 sker utvecklingen av provtjänstens alla delar i ett samlat projekt. Projektledaren ansvarar för att leverera systemets olika delar i enlighet med en tidsplan som har fastställts av projektägaren.

Vårt arbete med föreskrifter för digitala nationella prov och bedömningsstöd

Skolverket har för avsikt att meddela föreskrifter om hantering och genomförande av digitala nationella prov, i syfte att säkerställa att proven genomförs på ett likvärdigt och säkert sätt. Arbetet med att ta fram föreskrifter för hantering och genomförande av digitala nationella prov pågår. Målet är att Skolverkets generaldirektör ska fatta beslut om dessa före sommaren 2024. Inom ramen för arbetet med föreskrifterna har vi haft samråd med berörda huvudmannorganisationer om förslagen och dess konsekvenser.¹⁴

Nya krav på Skolverket, huvudmän och skolor

Den digitala provtjänsten ställer nya krav på huvudmän och skolor när det gäller tekniska och organisatoriska förutsättningar. I och med att vi tillhandahåller en digital provtjänst blir vår myndighet en digital tjänsteleverantör. Skolverket tar även över flera av de steg i processen för nationella prov som tidigare hanterades av huvudmän, skolor eller andra aktörer, till exempel Statistikmyndigheten SCB. I ansvaret som digital tjänsteleverantör ingår bland annat att vi ska

- tillgodose de behov som finns för att genomföra proven digitalt, till exempel möjligheten att enkelt och säkert föra över användaruppgifter till provtjänsten
- informera huvudmän och skolor om vilka tekniska och organisatoriska förutsättningar som krävs för att använda provtjänsten
- tillhandahålla en fungerande lösning för att bevara provhandlingar och provresultat över tid
- säkerställa att målgrupperna får adekvat support i provtjänstens olika delar från oss.

Support till huvudmän, skolor och lärosäten

När de digitala nationella proven har införts för alla årskurser som omfattas av nationella prov kommer uppemot 150 000 elever att genomföra proven samtidigt

¹⁴ Följande aktörer ingår i Skolverkets referensgrupp för huvudmannorganisationer: Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM), Sveriges Kommuner och Regioner (SKR), Friskolornas riksförbund, Idéburna skolors riksförbund, Waldorfskolofederationen och Sameskolstyrelsen.

vid ett provtillfälle. Att proven är digitala och nås genom vår provtjänst kommer att ställa stora krav på Skolverket när det gäller att ge stöd till målgrupperna före, under och efter varje provtillfälle. Målgruppernas behov av stöd kommer att löpa hela kalenderåret och kommer att variera i omfattning beroende på till exempel skolform.

Som myndighet får vi nya krav på oss, eftersom skolornas behov av stöd är mycket tidskritiskt under provgenomförandet. Det innebär också att vi kommer att ha kontakt med en för oss ny målgrupp hos huvudmän och skolor, med ansvar för bland annat huvudmannens it-verksamhet och support.

Ansvar för uppbyggnaden av Skolverkets supportorganisation övergick under våren 2023 från utvecklingsprojektet till Skolverkets linjeverksamhet. Under året har vi kartlagt målgruppernas förväntade behov av support för att vi ska kunna hantera ökande volymer av supportärenden. Både Skolverkets upplysningstjänst och Skolverkets support för e-tjänster har förberett sig för att kunna ta emot och besvara frågor om digitala nationella prov och betygsstödande bedömningsstöd. Detta arbete kommer att fortskrida parallellt med ett stegvist införande av digitala nationella prov och bedömningsstöd. Skolverket kommer därför successivt att anpassa supportorganisationen i takt med att förutsättningarna förändras.

På Skolverkets uppdrag konstruerar ett antal lärosäten digitala nationella prov och bedömningsstöd. Under 2023 har lärosätena fortsatt att genomföra utprövningar i provplattformen. Vi har därför tillhandahållit och förvaltat provplattformen samt gett support till lärosäten, huvudmän och skolor i en tidig version av systemet för användning i utprövningarna.

Våra stöd- och kommunikationsinsatser till huvudmän och skolor – för ett nationellt införande

På vår webbplats skolverket.se/dnp finns både information och stöd riktat till målgrupperna, framför allt huvudmän, rektorer, lärare och it-ansvariga. Bland annat har vi information om de förberedelser som krävs för att skolorna ska kunna genomföra digitala nationella prov och betygsstödande nationella bedömningsstöd. Det gäller till exempel vilka tekniska förutsättningar som huvudmännen och skolorna behöver uppfylla. Under hösten 2023 ökade antalet besök till våra informationssidor på skolverket.se, och framför allt till de sidor som handlar om tekniska förberedelser.

Utöver att kontinuerligt informera via vår webbplats använder vi sociala medier och annonsering för att nå ut med information. Vi har också ett riktat nyhetsbrev om digitala nationella prov som i första hand vänder sig till rektorer, skolchefer och representanter på huvudmannanivå. Under 2023 ökade antalet prenumeranter kraftigt, från drygt 1 300 till över 6 000 prenumeranter. Vi ökade också utgivningsfrekvensen. Dessutom har vi skapat ett särskilt nyhetsbrev till företag som levererar digitala tjänster, produkter och it-system till huvudmän och skolor.

På vår webbplats har vi kompletterat det tidigare framtagna stödet med en guide för de som ska leda och organisera arbetet inför digitala nationella prov. Guiden ger stöd till de som ska leda processen med att säkerställa att organisationen har rätt tekniska och organisatoriska förutsättningar på plats inför digitala nationella prov.¹⁵ Upplägget består av tre steg som man kan anpassa till sin verksamhet: hitta nuläge, planera och genomföra samt följa upp.

Eftersom Skolverkets provplattform kommer att användas för första gången under 2024 är det viktigt att skolpersonalen lär sig hur den fungerar. Därför har vi under 2023 utvecklat en webbutbildning om Skolverkets provplattform som bland annat går igenom hur skolpersonal ska förbereda, genomföra och bedöma digitala nationella prov i provplattformen. Webbutbildningen lanserades i januari 2024.

Förutom det webbaserade stödet genomför vi webinarier och deltar på externa evenemang för att informera om digitala nationella prov och samtala med olika målgrupper. 6 499 representanter för huvudmän, rektorer, lärare, leverantörer och andra har under året tagit del av våra webinarier och externa evenemang vilket är en fördubbling jämfört med föregående år.

Huvudmän med ett lägre elevantal har en mindre organisation, vilket i många fall påverkar deras möjligheter att genomföra nödvändiga förberedelser inför digitala nationella prov. Eftersom årskurs 6 är först ut att använda Skolverkets provtjänst under våren 2024 har vi genomfört webinarier specifikt riktade till huvudmän som har ett lägre elevantal i årskurs 6. Sedan hösten 2022 finns en supportfunktion på Skolverket som målgrupperna kan kontakta för att få svar på tekniska frågor.

Vårt sektorsansvar

Enligt Skolverkets instruktion har vi sektorsansvar för skolväsendets digitalisering. Det innebär att vi ska ta vara på digitaliseringens möjligheter för att öka måluppfyllelsen och stärka likvärdigheten.

Införandet av digitala nationella prov och bedömningsstöd har en stark koppling till de övergripande insatser som vi genomför inom ramen för sektorsansvaret för skolans digitalisering. Det handlar om riktade insatser för skolans digitalisering, med fokus på stöd till huvudmän och skolor med stora utvecklingsbehov inom systematiskt kvalitetsarbete med koppling till digitalisering. Under 2023 har 21 skolor deltagit i insatsen. Det handlar även om att – i samverkan med andra myndigheter och aktörer – stärka både den digitala infrastrukturen för skolsektorn och den digitala kompetensen i skolväsendet.

¹⁵ För mer information, se <https://www.skolverket.se/om-oss/var-verksamhet/skolverkets-prioriterade-omraden/digitalisering/digitala-nationella-prov/guide-leda-arbetet-infor-digitala-nationella-prov>.

Vår digitala samverkan med huvudmän, skolor och samverkansparter

Digitaliseringen av de nationella proven och införandet av en provtjänst i vår regi förutsätter digital samverkan mellan oss som myndighet och alla parter i Skolsverige som berörs av digitaliseringen av nationella prov. Den digitala samverkan innebär att de olika parterna kan utbyta information som är nödvändig för att provtjänsten ska fungera. Digitaliseringen förutsätter därför interoperabilitet, det vill säga att system hos olika intressenter kan kommunicera med varandra och fungera tillsammans. Standarder och riktlinjer är en grundförutsättning för att kunna uppnå interoperabilitet (se kapitlet ”Standardisering och riktlinjer” i avsnitt 4. *Vårt utvecklingsarbete* för mer information).

Förutsättningarna för landets huvudmän och skolor att använda standarder och riktlinjer är väldigt olika. Det gäller både för den tekniska förmågan och den digitala kompetensen som rör användning, administration och informationshantering. Skolverket har publicerat en tillämpning av standarden SS 12000 som öppen källkod, i form av en så kallad referensimplementation. Syftet är att underlätta implementering av standarden för såväl huvudmän som leverantörer eftersom det tydliggör hur Skolverket avser att tillämpa standarden när det gäller digitala nationella prov.

Utvärdering av regeringsuppdraget att digitalisera de nationella proven

Inför 2023 upphandlades en extern aktör för att genomföra en processutvärdering av arbetet med regeringsuppdraget att digitalisera de nationella proven. Med processutvärdering avses att utvärderaren följer, dokumenterar och analyserar arbetsprocessen. Processutvärderingen ska visa varför ett arbetssätt blir framgångsrikt eller inte och vilka faktorer som har betydelse för resultatet. Syftet med utvärderingen är att bidra med kunskaper och lärdomar löpande över tid, både som beslutsunderlag under införandet av de digitala nationella proven och inför att ansvaret för provtjänsten överlämnas från projekt till förvaltning från och med den 1 juni 2024.

En första delrapport överlämnades till Skolverket i april 2023. Delrapporten fokuserade på vår organisering av arbetet i linjeverksamheten och utvecklingsprojektet samt huruvida organiseringen av arbetet ger förutsättningar för det nationella införandet av proven. Rapporten uttrycker att arbetet har varit organiserat på ett lämpligt sätt men att historiska brister i hur arbetet har organiserats under tidigare år innebär stora utmaningar. Rapportförfattarna ger tre huvudsakliga rekommendationer för det fortsatta arbetet:

1. stärk samsynen kring Skolverkets åtagande och vad utvecklingsarbetet sammantaget ska åstadkomma

2. kommunicera förväntningarna på lanseringen
3. stärk fokus på förvaltningen av provtjänsten för digitala nationella prov och bedömningsstöd efter 2025 och överväg förlängning av utvecklingsprojektet.

Generaldirektören och myndighetens ledningsgrupp diskuterade rapportens innehåll i augusti 2023. Projektägaren och projektledaren presenterade en plan för alla de aktiviteter och milstolpar som sammantaget ska tillmötesgå de rekommendationer som delrapporten uttryckt.

Det fortsatta arbetet med processutvärderingen består av en andra delrapport som ska utvärdera försöksverksamheten 2025 och en sammanfattande, slutlig utvärdering under 2026.

4. Vårt utvecklingsarbete

Den provtjänst som vi utvecklar är komplex eftersom den består av flera olika delar och har beroenden till flera olika aktörer. Utöver själva provplattformen – där prov konstrueras, genomförs och bedöms – ska provtjänsten bland annat möjliggöra enkel och säker överföring och hantering av användaruppgifter samt stödja åtkomst till provplattformen.

Under 2023 har utvecklingsarbetet fokuserat på att ta fram en första fungerande version av provtjänsten. Vi har bland annat färdigställt lösningar för en integration av skolenhetsregistret till provplattformen, metoder för överföring av användaruppgifter till provplattformen (provisionering¹⁶), lösningar för inloggning till provtjänsten för elever och skolpersonal samt nödvändiga anpassningar av den upphandlade provplattformen.

Utvecklingen av vissa delar av provtjänsten har påverkats av försenade leveranser, både internt och från våra samverkansparter. Det gäller anpassningar av provplattformen utifrån Skolverkets krav, utveckling av lösningar för provisionering och inloggning samt utveckling av en lösning för att behandla skyddade personuppgifter. Förseningarna har lett till att vi har haft mindre tid än planerat att genomföra tester av provtjänsten som helhet. Trots förseningarna kvarstår målet att erbjuda huvudmän och skolor en fullt fungerande version av provtjänsten inför genomförandet av de första betygsstödande nationella bedömningsstöden och nationella proven under 2024. Tjänsten kommer kontinuerligt att vidareutvecklas i takt med att krav och behov förändras över tid.

¹⁶ För att kunna förbereda och genomföra digitala nationella prov och betygsstödande bedömningsstöd behöver huvudmän överföra användaruppgifter för skolpersonal och elever till Skolverkets provtjänst. Denna överföring kallas för provisionering.

Standardisering och riktlinjer

Standardisering och riktlinjer baserade på praxis är viktiga när det gäller att ta fram lösningar som möjliggör enkel och säker användarhantering och inloggning. Vi samverkar med Vetenskapsrådet/Sunet för att hitta lämpliga lösningsalternativ och för att utveckla ändamålsenliga och kostnadseffektiva tjänster inom området.

Skolpersonal¹⁷ ska använda e-legitimation motsvarande minst tillitsnivå 2 eller högre enligt *Tillitsramverket för kvalitetsmärket Svensk e-legitimation*¹⁸ vid hantering och genomförande av digitala nationella prov och bedömningsstöd. Det är Myndigheten för digital förvaltning (Digg) som ansvarar för detta tillitsramverk. En av anledningarna till att vi kommunicerar tillämpningen av nivå 2 eller högre är att skolpersonal kommer att hantera personuppgifter i provtjänsten. Det medför att den generella säkerheten vid åtkomst till huvudmännens system sannolikt också kommer att höjas.

En standard som vi aktivt är med och utvecklar är standarden SS 12000, *Gränssnitt för informationsutbyte mellan verksamhetsprocesser i skolan*, som har utvecklats inom ramen för Svenska institutet för standarder, SIS¹⁹. Denna standard är en svensk nationell standard som förespråkar öppna gränssnitt och en gemensam datamodell. Syftet med standarden är bland annat att underlätta informationsutbyte mellan administrativa system och skolans verksamhetsprocesser, samt mellan huvudmän och myndigheter.

För att säkerställa att olika system kan fungera tillsammans, och för att underlätta administrationen på skolorna, rekommenderar vi den senaste versionen av standarden. Standarden bidrar på så sätt till interoperabilitet mellan skolor och myndigheter, det vill säga att systemen ska kunna kommunicera med varandra. Som en del i att främja skolväsendets implementering av standarden, och i förlängningen dess förberedelse för provtjänsten, har vi publicerat ett så kallat referens-API²⁰ som vi gör tillgängligt i form av en öppen källkod. Det innebär att den är kostnadsfri för alla som ska utveckla en egen implementation av standarden SS 12000. Publiceringen följer Diggs rekommendationer för öppen källkod.²¹

En risk som vi kan se med att erbjuda lösningar för provisionering baserade på den nya standarden SS 12000 är att det kan ta tid för aktörer att implementera den. Även när den är implementerad finns det risk för olika tolkningar av samma standard. För att hantera dessa risker har vi valt att erbjuda olika metoder för överföring av användaruppgifter till provtjänsten (provisionering). Det pågår även

¹⁷ Med skolpersonal avses skolchef och andra huvudmannarepresentanter, rektor, lärare eller administrativ personal som kan komma att behöva tillgång till digitala nationella prov och it-stöd för sådana prov.

¹⁸ Tillitsramverket för Kvalitetsmärket Svensk e-legitimation, 2019-09-19, Myndigheten för digital förvaltning ärendenummer 219-277. För mer information, se <https://www.digg.se/digital-identitet/e-legitimering/tillitsnivaer/tillitsramverket> och <https://www.digg.se/digitala-tjanster/e-legitimering/tillitsnivaer-for-e-legitimering>.

¹⁹ För mer information om SIS, se sidan <https://www.sis.se/om-sis/>.

²⁰ API står för applikationsprogrammeringsgränssnitt. API är en förkortning av engelskans Application Program Interface, ett slags protokoll som används för att program enklare ska kunna kommunicera med varandra.

²¹ För mer information, se denna sida på Myndigheten för digital förvaltnings webbplats: <https://www.digg.se/analys-och-uppfoljning/publikationer/publikationer/2022-09-27-anskaffning-utveckling-och-publicering-av-oppen-programvara-policy-och-riktlinjer>.

ett arbete i SIS tekniska kommitté med att ta fram riktlinjer för implementationen av SS 12000.

Överföring och hantering av användaruppgifter till provtjänsten (provisionering)

För att kunna förbereda och genomföra digitala nationella prov och bedömningsstöd behöver huvudmän överföra användaruppgifter för skolpersonal och elever till Skolverkets provtjänst. Denna överföring kallas för provisionering.

I lösningar för överföring av uppgifter mellan huvudmannens tekniska infrastruktur och provtjänsten tillämpar vi informationsmodellen och värdemängderna i standarden SS 12000, *Gränssnitt för informationsutbyte mellan verksamhetsprocesser i skolan*. Det gör vi för att bland annat kunna beskriva representationen av skolpersonal och elever hos respektive skolenhet. Det innebär att användare i den fysiska världen representeras digitalt i provtjänsten, som personal eller elev, på ett standardiserat sätt.

I utvecklingen av lösningarna för överföring av uppgifter har vi tagit hänsyn till att huvudmän har kommit olika långt när det gäller att investera i tekniska lösningar för informationsöverföring. Vi erbjuder därför tre olika sätt att föra över användaruppgifter till provtjänsten:

1. Provisionering enligt standarden SS 12000 – Skolverket hämtar data maskinellt.

Detta alternativ innebär att huvudmannen samlar ihop relevanta data och tillgängliggör dem enligt datamodellen i standarden SS 12000, så att Skolverket kan hämta data från huvudmannens server. Genom en prenumeration kommer Skolverkets server att veta när data finns att hämta. För denna metod tillämpar Skolverket standarden SS 12000 för användarprovisionering kopplad till digitala nationella prov.

2. Provisionerings-API – data skickas till Skolverket maskinellt.

Detta alternativ innebär att huvudmannen samlar ihop relevanta data för överföring till provtjänsten från en egen server. Överföringen sker via ett API som Skolverket tillhandahåller. För denna metod följer Skolverket en delmängd av datamodellen i standarden SS 12000.

3. Manuell filöverföring – data förs över till Skolverket manuellt.

Detta alternativ ger huvudmän möjlighet att ladda upp en fil med skolpersonalens och elevernas användaruppgifter till provtjänsten.

De olika gränssnitten för provisionering finns tillgängliga i testsyfte under 2023 och 2024 så att de aktörer som berörs av införandet av digitala nationella prov kan förbereda och testa sin valda metod för provisionering av användaruppgifter i provtjänsten.

Under 2023 har vi utvecklat en e-tjänst där huvudmän kan få stöd i att administrera sin provisionering och inloggning av användare till provtjänsten. Vi

har också satt upp en integration till Bolagsverkets e-tjänst Mina ombud för att nyttja deras tjänst att skapa en digital fullmakt. På detta sätt kan skolhuvudmän på ett säkert sätt delegera till andra personer att hantera överföring av användaruppgifter till Skolverkets provtjänst. Bolagsverkets Mina ombud är ett byggblock²² inom Ena²³.

Lösning för inloggning till provplattformen

Skolpersonal och elever kommer åt provplattformen genom så kallad federerad inloggning. Federerad inloggning innebär att det är möjligt att logga in till flera olika tjänster (bland annat Skolverkets digitala provtjänst) med de konton som finns i skolans användarkatalog, efter att provisioneringen har genomförts. Inloggningsuppgifterna hanteras lokalt på skolan eller hos dess huvudman.

Vi har anpassat lösningen för federerad inloggning till provtjänsten med utgångspunkt i de föreskrifter från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) som trädde i kraft den 1 oktober 2020.²⁴ Det har bland annat lett till att vi har beslutat att skolpersonal kommer att få logga in i provtjänsten med e-legitimation på tillitsnivå 2 eller högre enligt tillitsramverket för kvalitetsmärket Svensk e-legitimation. Eleverna kommer inte att behöva autentiseras med e-legitimation för att få åtkomst till provplattformen, utan kommer att logga in i provtjänsten med de konton som skolan normalt använder. Det beror på att eleverna bara kommer att göra inmatning av information i provplattformen. Dessutom kommer deras åtkomst att vara tidsbegränsad och deras identitet kunna styrkas fysiskt i lokalen där provet genomförs.

Utvecklingen av lösningar för inloggning har skett i nära samarbete med Vetenskapsrådet/Sunet.²⁵ Målet har varit att utveckla en lösning som stödjer flerfaktorsautentisering.²⁶ Vårt mål är att erbjuda ett brett stöd för säker inloggning utifrån den mångfald av inloggningslösningar som finns i Skolsverige.

Tillsammans med Vetenskapsrådet/Sunet kommer vi under åren 2024 och 2025²⁷ att tillhandahålla inloggningsmöjligheter för huvudmän och skolor som saknar en lösning för inloggning som uppfyller de tekniska förutsättningarna för digitala nationella prov. Det innebär att de huvudmän och skolor som inte har en egen inloggningstjänst (IdP) eller som saknar en egen lösning för inloggning med e-legitimation ändå kan logga in till provtjänsten.

²² Med byggblock avses grundläggande infrastrukturkomponenter som ska möjliggöra ett effektivt och säkert informationsutbyte. Källa: Arkivfrågor inom Ena – Sveriges digitala infrastruktur (<https://riksarkivet.se/ena>).

²³ För mer information om Ena, se <https://www.digg.se/ledning-och-samordning/ena---sveriges-digitala-infrastruktur>.

²⁴ Föreskrifterna (MSBFS 2020:7) om säkerhetsåtgärder i informationssystem för statliga myndigheter, se

<https://www.msb.se/sv/regler/gallande-regler/krisberedskap-och-informationssakerhet/msbfs-20207>.

²⁵ Utvecklingen av en inloggningslösning har skett i samverkan med Vetenskapsrådet/Sunet. Lösningen baseras på Sunets e-identitetslösning Eduid, som i dag finns framtagen för universitet och högskolor. Utvecklingsarbetet påbörjades under 2020 och målet är att stegvis lämna över lösningen till gemensam förvaltning av Skolverket och Vetenskapsrådet/Sunet från och med 2024.

²⁶ Flerfaktorsautentisering (också kallat multifaktorsautentisering, MFA) innebär att det förutom inloggning med användarnamn och lösenord kommer att förutsättas ytterligare säkerhet vid inloggningen. Tvåfaktorsautentisering är en vanlig typ av flerfaktorsautentisering.

²⁷ Se regleringsbrev för budgetåret 2024 avseende Vetenskapsrådet: <https://www.esv.se/statsliggaren/regleringsbrev/Index?rbId=24034>.

Skolverket har utvecklat tekniska verifieringstester för att stödja huvudmän och skolenheter att verifiera utvalda delar av sina tekniska förberedelser för digitala nationella prov. En av dessa verifieringstester är till för att stödja skolorna vid implementering av inloggningslösningar. Med det tekniska verifieringstestet för inloggning kan varje skola på ett tidigt stadium testa och verifiera att dess tekniska lösning för federerad inloggning med och utan e-legitimation fungerar. Testet är utformat så att skolan kan genomföra tester på egen hand, ett valfritt antal gånger.

De tester av hela provtjänsten som genomfördes under hösten 2023 med försöksskolor visade på en del brister i förberedelser hos huvudmän och skolor. Många har velat ha tydligare instruktioner gällande förberedelserna och man upplever lösningen för provisionering och inloggning som komplex. Provtjänstens lösning för provisionering respektive inloggning har tagits fram med höga krav på säkerhet, vilket har inneburit vissa kompromisser gällande användbarhet. Därför ser vi kontinuerligt över våra stöd- och kommunikationsinsatser kopplade till just provisionering och inloggning till provtjänsten.

För personal på Skolverket kommer tillitsnivå 3 eller högre att krävas. För att möta bland annat provtjänstens krav på hög auktoriseringsnivå införs nu E-identitet för offentlig sektor, EFOS²⁸, som e-legitimation på myndigheten.

Tillhandahålla uppgifter till berörda intressenter

Provtjänsten kommer att inkludera en exportlösning för att tillhandahålla uppgifter till berörda intressenter av data för statistik-, analys- och arkiveringsändamål. Det kan vara olika avdelningar på Skolverket eller andra som är intressenter, till exempel de lärosäten som konstruerar prov på uppdrag av oss.

Proven omges av provsekretess, och uppgifter om elevers provresultat är integritetskänsliga. Endast behöriga användare ska få tillgång till uppgifterna, och utlämnande av allmän handling ska ske enligt lagstiftningen. Skolverket behöver också hantera en stor mängd personuppgifter för personal och elever på ett säkert sätt. Bland användarna finns också individer med skyddad identitet. Inom ramen för arbetet med regeringsuppdraget kommer vi att utveckla lösningar för att behandla personuppgifter på ett säkert sätt.

Arkivera och tillhandahålla allmänna handlingar

Skolverket kommer bland annat att ansvara för uppgiften att centralt diarieföra och arkivera digitala nationella prov. Det kommer att skilja sig från den nuvarande ordningen där nationella prov genomförs och elevlösningar hanteras lokalt på respektive skolenhet. Eftersom de nationella proven omfattas av sekretess under en viss återanvändningstid bedömer vi att detta kommer att förhindra utlämning av uppgifter som ingår i eller utgör underlag för sådana prov,

²⁸ För mer information om EFOS, se <https://www.forsakringskassan.se/myndigheter-och-samarbetspartner/e-tjanster-for-myndigheter-och-samarbetspartner/e-identitet-for-offentlig-sektor-efos>.

om det finns risk att syftet med provet motverkas om uppgiften röjs.²⁹ Parallellt med uppdraget att digitalisera de nationella proven har Skolverket skapat en generell e-arkivlösning, som bland annat kan ta hand om den stora mängd data som uppstår när de nationella proven genomförs digitalt.

Skolverket arbetar med en gallrings- och bevarandeutredning som ska klargöra hur de datamängder som inkommer och upprättas vid användning av provtjänsten ska hanteras över tid.

Utvärdera nationella prov

Skolverket ska, i samverkan med de lärosäten som utvecklar och konstruerar proven, utvärdera provens kvalitet och användbarhet. För detta kommer sammanställda och avidentifierade elevdata, bedömda elevlösningar och resultat tillhandahållas som möjliggör de analyser som ska göras enligt systemramverket för nationella prov.³⁰ Mängden uppgifter som en skola behöver lämna i efterhand för utvärderingsändamål kommer att minska.

Redovisning av provresultat i den officiella statistiken

Elevernas provresultat ska kunna redovisas i den officiella statistiken och även analyseras mot bakgrundsfaktorer som tillhandahålls av Statistikmyndigheten SCB. Resultaten publiceras läsårsvis eller terminsvis, beroende på skolform, i form av officiell statistik på nationell nivå samt statistik per län, kommun, huvudman och skolenhet. Uppgifter om eleven och elevens provresultat som i dagsläget samlas in från huvudmännen via uppgiftsinsamling av SCB (på uppdrag av Skolverket) kommer till stor del att kunna inhämtas via provtjänsten.

Under en övergångsperiod kommer det att finnas flera parallella statistikuppgifter: statistik över ordinarie digitala nationella prov, statistik över ersättningsprov på papper samt statistik över ordinarie pappersprov.

Annan utvärdering och forskning

Digitaliseringen av de nationella proven ger möjlighet till utvärdering och forskning som tidigare har krävt stora arbetsinsatser. Nu finns möjlighet att använda ett samlat material som är digitalt och strukturerat. Det kan förväntas att nya uppslag kommer att uppkomma successivt. Skolverkets intentioner är att ta vara på de data som ska bevaras efter genomförda nationella prov i ett informationslager.

Minska arbetsbördan för huvudmän och skolor

Möjligheten att ta del av resultatdata och elevuppgifter via provplattformen minskar uppgiftslämnarbördan för huvudmän och skolor som annars tidigare har behövt rapportera in deltagande och provresultat i efterhand. Att Skolverket får ansvar för att arkivera och tillhandahålla allmänna handlingar från prov och

²⁹ 17 kap. 4 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), vilken ändrar beteckning till 17 kap. 3 c § från och med den 1 juli 2023.

³⁰ För mer information om systemramverket, se <https://www.skolverket.se/publikationer?id=3890>.

resultat begränsar också ansvarsområdet och minskar arbetsbördan för skolenheter och huvudmän.

Utveckling av provplattformen

Under 2018 upphandlade Skolverket en provplattform för att konstruera, genomföra, bedöma och sammanställa resultat för digitala nationella prov och bedömningsstöd. I november 2018 tecknade vi ett avtal med leverantören Sonet (Systems Pty Ltd) om utveckling och nyttjande av deras provplattform Assessment Master. Sonet har senare köpts upp av RM plc. Avtalet med Sonet/RM löper ut den 5 november 2028. Under 2024 kommer vi att påbörja upphandling av ett nytt avtal med en helhetsleverantör av en provplattform eftersom en eventuell ny leverantör behöver tid för överlämning från tidigare leverantör, anpassning av sin provplattform utifrån Skolverkets krav, testning med mera.

Den första installationen av Skolverkets provplattform gjordes 2019. Efter det har vi arbetat med att anpassa och vidareutveckla provplattformen så att den ska uppfylla det svenska skolväsendets behov. Detta arbete är uppdelat i över 200 upphandlingskrav som leverantören ska uppfylla. Under 2023 har ett stort antal av dessa krav implementerats och bara enstaka krav återstår. Grundläggande funktioner som stödjer hela processen från konstruktion av prov, via provgenomförande och bedömning, till resultathantering är nu på plats.

Allt som prövas i de nationella proven kan inte genomföras i den digitala provplattformen. För ämnet matematik bedömer vi att vissa uppgifter där eleverna ska redovisa fullständiga lösningar bör genomföras på papper, det vill säga inte i den digitala provplattformen. Anledningen är att om eleverna använder sig av digitala editorer i stället för att presentera lösningar på papper, skulle det ta mycket längre tid för eleverna och avvika från det sätt som elever och lärare är vana vid att arbeta med matematik. Risken är då att provet inte prövar det som avses.

Inte heller moment som besvaras muntligt kan genomföras i den digitala provplattformen. Poängen från dessa moment kommer dock att hanteras av den digitala provplattformen och inkluderas i elevens provpoäng.

Konsekvenserna av EU-domstolens dom i målet Schrems II³¹ (Schrems II-domen) har påverkat arbetet med provplattformen sedan hösten 2020. Leverantörens flytt av drift och support till EU respektive Storbritannien slutfördes i början av 2023 enligt plan. Flytten av driften, men också covid-19-pandemin, har försenat utvecklingsarbetet av provplattformen eftersom leverantörens kapacitet har påverkats negativt.

³¹ Schrems II, C-311/18, ECLI:EU:C:2020:559. EU-domstolens dom Schrems II innebär kraftiga begränsningar av möjligheterna att föra över personuppgifter till USA från EU och EES.

Under 2023 har lärosätenas arbete med att skapa provmaterial och genomföra utprovningar med elever runt om i Sverige fortsatt. Även lärare från olika delar av Sverige är involverade i lärosätenas konstruktionsarbete. För att stödja lärosätena i det förberedande arbetet har vi en interimssupport som senare kommer att ingå i den myndighetsgemensamma supportstrukturen.

Säkert provgenomförande

För att möjliggöra ett säkert och likvärdigt genomförande som minskar risken för fusk och spridning av provuppgifter bedömer Skolverket att det är nödvändigt att provet genomförs med tekniska begränsningar, i ett så kallat nedlåst läge. Med nedlåst läge avses här användning av tekniska lösningar som hindrar eleven från att använda annat än vad som är tillåtet för genomförandet av det aktuella provet.

De digitala enheterna tillhandahålls av huvudmännen och det är deras ansvar att säkra elevernas digitala enheter inför och under proven. Det kommer inte att vara tillåtet att genomföra proven på elevers privata digitala enheter (även kallat Bring Your Own Device, förkortat BYOD).

Vår utgångspunkt är att ta fram, testa och rekommendera lösningar för de vanligaste typerna av digitala enheter. Lösningarna ska fungera i provplattformen och vara enkla för huvudmännen att applicera. För att dessa lösningar ska fungera krävs också anpassningar av provplattformen. Dessa anpassningar arbetar vi med för närvarande. Undantag från nedlåsning kommer att behöva göras till exempel för elever med funktionsnedsättning eftersom de kan behöva använda utrustning som inte kan användas i nedlåst läge.

De digitala provens tillgänglighet och användbarhet

Ett av Skolverkets uppdrag är att säkerställa de digitala provens tillgänglighet och användbarhet. I detta avsnitt redogör vi för olika delar av det arbetet.

Provplattformen anpassas efter lagstiftningen om tillgänglighet till digital offentlig service

Provplattformen måste leva upp till kraven i lagen (2018:1937) om tillgänglighet till digital offentlig service och förordningen (2018:1938) om tillgänglighet till digital offentlig service. Det innebär till exempel att Provplattformen måste uppfylla kraven i WCAG 2.1 AA³². Leverantören av Provplattformen ansvarar för den utveckling som behövs för att leva upp till kraven. Under 2023, på begäran av Skolverket, har leverantören skapat ett team som särskilt arbetar med WCAG för hela systemet. Samtidigt har Skolverket kontinuerligt arbetat med att testa

³² WCAG står för "Web Content Accessibility Guidelines". För mer information, se <https://www.w3.org/WAI/standards-guidelines/wcag/>.

systemet och återkopplat till leverantören angående avvikelser, så att dessa kan åtgärdas.

Elevgränssnittet blir tillgängligt och användbart

Skolverket har utformat gränssnittet som eleverna arbetar i under provet. Elevgränssnittet utgår från kraven i WCAG 2.1 AA och principer om universell utformning, som handlar om att skapa lösningar som fungerar för så många som möjligt redan från början.³³

Arbetet med elevgränssnittet har varit användarcentrerat. Under utvecklingen har vi använt olika användarcentrerade metoder och gränssnittet har testats av många elever i olika åldersgrupper med olika förmågor i en autentisk kontext. Insikter från dessa tester har varit grundläggande för utformningen för att optimera användbarheten.

Tillgänglighetsgranskning av provinnehållet

Utöver ett tillgängligt och användbart elevgränssnitt är det viktigt att även själva innehållet i proven utformas utifrån tillgänglighetskrav och principer om universell utformning. Utformningen av provens innehåll ansvarar ett antal lärosäten för.

Skolverket stödjer lärosätenas arbete med att konstruera tillgängliga prov på olika sätt. Skolverket har tagit fram anvisningarna ”Design för tillgänglighet 2.0” som lärosätena ska utgå ifrån. Sedan 2022 granskas provinnehållet utifrån tillgänglighet. Hittills har omkring 30 tillgänglighetsgranskningar utförts.

Syftet med att granska proven utifrån ett tillgänglighetsperspektiv är för att så långt som möjligt säkerställa deras tillgänglighet och användbarhet för alla elever, för att inte begränsa elevens möjlighet att visa sina kunskaper i provsituationen.

Specialpedagogiska skolmyndigheten bidrar med expertkunskap

Vår samverkan med Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) fortsätter enligt tidigare upplägg, med en operativ arbetsgrupp bestående av rådgivare och experter på SPSM samt en referensgrupp på övergripande nivå. SPSM bidrar med expertkunskap när det gäller målgruppernas behov.

Samlade erfarenheter från försöksverksamheten

Försöksverksamheten enligt förordning (2017:1106) avsåg datorbaserade nationella prov, extern bedömning och central rättning av sådana prov.

Försöksverksamheten bedrevs under perioden 1 januari 2018–31 december 2023 och omfattade som mest 100 skolenheter. Syftet med försöksverksamheten var att underlätta införandet av digitala nationella prov och få mer information om hur

³³ För mer information, se denna sida på Myndigheten för delaktighets webbplats: <https://www.mfd.se/verktyg/lar-om-politikens-mal-och-inriktning/politikens-fyra-arbetssatt/principen-om-universell-utformning/>

övergången till extern bedömning och central rättning skulle kunna ske. Detta syfte har uppnåtts genom tester och dialoger där försöksskolornas arbete har bidragit till utvecklingen av Skolverkets provtjänst samt till målgruppsanpassning av framtagna stöd- och informationsinsatser.

Försöksverksamheten har genomförts med fyra huvudsakliga målsättningar:

- att tillhandahålla en så kallad testbänk och framtagande av ett arbetssätt för att möta interna beställares behov av tester i testbänken
- att upprätthålla en löpande dialog med försöksskolorna och anordna samråd (dialogmöten) med dem
- att genomföra stimulerande aktiviteter för att uppmuntra försöksskolorna att förbereda sig inför digitala nationella prov, exempelvis verksamhetsbesök och möjligheten att träffa Skolverket i andra nätverk och forum kopplade till projektet
- att dokumentera och samla in spontana behov hos försöksskolorna utifrån oplanerade händelser.

Tester i försöksverksamheten under 2023

Under 2023 genomfördes totalt 24 olika aktiviteter med försöksskolorna. Några exempel på aktiviteter är möten för att diskutera hur huvudmän och skolor behandlar skyddade personuppgifter i sina skolsystem, genomförande av verifieringstester för inloggning till provtjänsten med e-legitimation samt framtagande av stödmaterial för en provorganisation. Dialogmötet om central rättning beskrivs utförligt i avsnittet 5. *Uppdrag om central rättning*.

Den mest omfattande aktiviteten var ett tekniskt test av Skolverkets provtjänst som genomfördes mellan den 1 september och 31 oktober 2023. Alla försöksskolor blev inbjudna till testet och erbjöds ett informationsmöte innan testet skulle äga rum. Av 99 försöksskolor tackade 57 ja och 42 nej till att delta. Den främsta anledningen till att inte delta var att försöksskolan och dess huvudman inte uppfyllde de tekniska förutsättningarna för digitala nationella prov.

Resultatet för de 59 försöksskolor som anmälde sig till att genomföra testet är följande:

- godkänt resultat: 12
- ej godkänt resultat alternativt deltog ej: 47.

Det finns flera orsaker till att många av försöksskolorna inte hade de tekniska förutsättningarna för digitala nationella prov på plats. Vår dokumentation från testet visar bland annat att

- det finns brister i samarbetet mellan skolenhet och huvudman
- huvudmannen avvaktar lösningar för andra förvaltningar
- teknisk kompetens saknas, antingen hos skolenheten eller huvudmannen

- andra mer akuta behov i den ordinarie verksamheten prioriteras högre, till exempel byte av elevregister.

Trots att det var ett lågt antal försöksskolor som kunde genomföra alla steg i testerna med lyckat resultat anser vi att testomgången som helhet var lyckad. Tack vare testerna har vi bland annat identifierat flera förbättringsområden för provtjänsten. Testresultatet visar även att det finns ett fortsatt stort behov av information och annat stöd i införandet av digitala nationella prov. Exempel på behov är detaljerad information om de olika tekniska förutsättningarna och tydliggörande av ansvarsfrågan när det gäller förberedelser inför digitala nationella prov och betygsstödjande bedömningsstöd. Ytterligare en insikt från arbetet är att Skolverkets stöd behöver målgruppsanpassas i ännu högre grad. Exempelvis är it-enheten eller motsvarande funktion hos huvudmannen till viss del en ny målgrupp för Skolverket.

Resultatet från testerna med försöksskolor har tagits omhand av respektive ansvarig funktion inom såväl utvecklingsprojektet som berörda delar av myndigheten.

Försök med extern bedömning och central rättning i försöksverksamheten

Skolverket har fått i uppdrag av regeringen att utvärdera hur central rättning och extern bedömning kan påverka likvärdigheten i bedömningen av de nationella proven inom ramen för försöksverksamheten. Försöket redovisas i sin helhet i bilaga 1 (Utvärdering av den centrala rättningens och den externa bedömningens effekter på likvärdigheten i bedömningen). Nedan sammanfattas utvärderingen.

Bakgrunden till uppdraget är dels rapporter från Skolverket om brister i likvärdigheten i betygssättningen, dels skillnader mellan lärares bedömning i Skolinspektionens ombedömningar av nationella prov. Skolverket har rapporterat att kraven som lärare ställer för de olika betygsstegen skiljer sig åt. Det finns inslag av relativ betygssättning som innebär att lärare med erfarenhet av företrädesvis mindre kunniga elever ställer lägre krav för betygsnivåerna.³⁴ Om någon annan än elevens betygssättande lärare bedömde elevernas svar på de nationella proven skulle de nationella provresultaten kunna utgöra ett externt utlåtande om elevens betygsnivå. Central rättning och extern bedömning är exempel på metoder där någon annan än elevens lärare bedömer elevens svar.

Central rättning enligt uppdraget innebär att bedömningen organiseras av en statlig myndighet och att bedömarna måste ha lärarlegitimation samt vara behöriga för ämnet och kursen eller årskursen. Extern bedömning innebär att någon annan än elevens betygssättande lärare bedömer de nationella proven. För att central rättning och extern bedömning ska fungera som ett externt utlåtande måste tillförlitligheten av bedömningen vara hög, vilket innebär att de centrala

³⁴ Skolverket (2019). *Analys av likvärdig betygssättning mellan elevgrupper och skolor*. Rapport 475 och Skolverket (2020). *Analys av likvärdig betygssättning i gymnasieskolan. Jämförelser mellan kursbetyg och kursprov*. Rapport 2020:3.

eller externa bedömarna i hög grad är samstämmiga om hur elevsvaren ska bedömas. Skolverket har därför utvärderat hur samstämmiga centrala respektive externa bedömare var i förhållande till lärare på några skolor när de bedömde elevers uppsatser i nationella prov.

Data till utvärderingen samlades in under januari och februari 2023. En förfrågan gick ut till rektorerna på de 100 försöksskolorna om de var intresserade av att delta i utvärderingen. Bland de skolor som tackade ja valdes tolv skolor ut för att delta med elever. Skolorna valdes ut eftersom de kunde bidra med tillräckligt många elever. Cirka 60 skolor bidrog med bedömare. Samtliga skolor som valdes ut deltog i försöket. Det förekom dock ett visst bortfall av bedömare.³⁵ En central bedömare och en extern bedömare för årskurs 9 saknades för att bilda fulla grupper. Två centrala bedömare för gymnasieskolan slutförde inte sin bedömning. En central bedömare för årskurs 6 genomförde inte sambedömningen. En extern bedömare för årskurs 9 genomförde sin individuella bedömning efter sambedömningen och kunde därför inte räknas med.

För varje årskurs bedömde ett tjugotal bedömare en lika stor andel av elevernas uppsatser. Bedömarna var indelade i tre grupper:

1. elevernas egna betygssättande lärare
2. lärare från andra skolor – extern bedömning
3. legitimerade och behöriga lärare som gått en bedömarutbildning hos Skolverket – central rättning.

Förutom sin andel fick alla bedömare samma tio så kallade bedömarkontroller, det vill säga uppsatser som blandades med elevsvaren från skolorna. Dessa var uppsatser från elever som genomfört proven tidigare.

Bedömarna fick först bedöma sin andel och de tio bedömarkontrollerna individuellt. Sedan bedömde de om de tio texterna i par där de skulle komma överens om vilka poäng som uppsatserna skulle få (sambedömning). Bedömarens poäng på de 10 bedömarkontrollerna jämfördes utifrån hur överens de var.

Bedömarna fick även svara på en webbenkät om sin upplevelse av utvärderingen. Skolverket intervjuade dessutom fyra av elevernas betygssättande lärare om tilliten till den centrala och externa bedömningen.

Utvärderingen visar

- ingen statistiskt signifikant skillnad i likvärdighet mellan bedömningen av elevernas egna lärare och lärare från andra skolor
- ingen statistiskt signifikant skillnad i likvärdighet mellan bedömningen av bedömare som fått bedömarutbildning och de som inte fått det
- ingen statistiskt signifikant skillnad i likvärdighet mellan lärarnas individuella bedömning och deras sambedömning

³⁵ En central bedömare och en extern bedömare för årskurs 9 saknades för att bilda fulla grupper. Två centrala bedömare för gymnasiet slutförde inte sin bedömning. En central bedömare för årskurs 6 genomförde inte sambedömningen. En extern bedömare för årskurs 9 genomförde sin individuella bedömning efter sambedömningen och kunde därför inte räknas med.

- att bedömarnas upplevelse av central rättning genomgående var positiv
- att bedömarna genomgående ansåg att digital bedömning var enkelt och gick snabbt
- att flera bedömare menade att bedömningen skulle ha känts säkrare om man skulle fått möjlighet att skriva ut texterna eller föra anteckningar i texten, även om tidsåtgången för bedömningen då skulle ha ökat.

Skolverkets utvärdering ger alltså inget stöd för att bedömningen av uppsatser i nationella prov blir mer likvärdig av att bedömarna är någon annan än elevens betygssättande lärare, det vill säga extern bedömning. Utvärderingen ger inte heller något stöd för att bedömningen blir mer likvärdig om bedömningen genomförs av legitimerade, behöriga lärare som har genomgått en extra bedömarutbildning av Skolverket, det vill säga central rättning.

En förklaring till resultaten kan vara att de centrala bedömarna som ingick i studien inte kunde organiseras på samma sätt som Skolverket har föreslagit i en regeringsredovisning om hur central rättning kan organiseras.³⁶ Det vill säga genom team med tio bedömare som handleds och övervakas av en huvudbedömare, med en särskild utbildning. I utvärderingen delades bedömarna i stället in i par som sambedömde uppsatserna utan någon handledning av en huvudbedömare.

En viktig erfarenhet från studien är att lärarna som ingick i studien uttryckte att de ser positivt på central rättning och att få samarbeta med kollegor från andra delar av landet och från skolor med olika elevunderlag. Sammantaget bedömde Skolverket att det borde vara möjligt att utveckla ett system med central rättning som både har en god likvärdighet i bedömningen och en hög legitimitet bland lärare i landet.

5. Uppdrag om central rättning

Skolverket har i en ändring av uppdraget att digitalisera de nationella proven (U2023/00237) fått i uppdrag att förbereda införandet av central rättning av digitala nationella prov i uppsatsdelarna i ämnena svenska, svenska som andraspråk och engelska i årskurs 9 samt för de obligatoriska avslutande kurserna för högskoleförberedande program i gymnasieskolan i samma ämnen. Regeringsuppdraget omfattar också att redovisa hur tidpunkten för införandet kan tidigareläggas och analysera och redovisa om, och i så fall hur, central rättning bör införas för fler nationella prov, till exempel i de naturorienterade och samhällsorienterade ämnen i årskurs 9. Vi föreslog 2022 att central rättning skulle kunna införas stegvis från 2027.

³⁶ Skolverket (2022). Redovisning av uppdrag om att införa central rättning av nationella prov. Dnr 2021:1559.

Den första delen, om tidigareläggning, redovisades till regeringen den 15 september 2023. De sista två delarna av uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) senast den 15 mars 2024.

Efter det att Skolverket hade redovisat möjligheterna till att tidigarelägga central rättning med ett år jämfört med det ursprungliga förslaget har Utbildningsdepartementet i en ytterligare ändring av uppdraget³⁷ meddelat att det är angeläget att central rättning införs så snart som möjligt och utgår från Skolverkets bedömning att det kan ske successivt från 2026. Det innebär att vi behöver planera för ett sådant införande i vårt förberedelsearbete. Under 2023 har vi främst fokuserat på följande områden:

- En fördjupad beskrivning av de olika steg som processen för central rättning omfattar, bland annat för att anpassa den till en ny tidsplan och eventuellt utökat innehåll i form av fler delar av eller hela nationella prov rättas centralt.
- Hur central rättning ska bemannas. I delredovisningen till regeringen den 15 september beskriver Skolverket vägvalet att upphandla bemanningsföretag för att anlita av huvudbedömare och centrala bedömare.³⁸ Ett arbete med att ta fram ett förfrågningsunderlag och publicera en så kallad Request for Information (RFI) har därför skett under hösten 2023.
- En upphandling av en webbutbildning för huvudbedömare och centrala bedömare. Skolverket har träffat en överenskommelse med Uppsala universitet och Göteborgs universitet som konstruerar nationella prov i engelska, svenska och svenska som andraspråk om att ta fram underlag till en webbutbildning som bedömare och huvudbedömare inom systemet med central rättning ska gå igenom innan bedömningen påbörjas. En tidsplan och ett förfrågningsunderlag till leverantörer av webbutbildningar har också tagits fram.
- Planering av de kommunikationsinsatser som kommer att krävas. Insatserna kommer att riktas mot målgrupper som legitimerade och behöriga lärare samt huvudmän och rektorer för att göra central rättning känd, accepterad och tillämpad och för att attrahera centrala bedömare och huvudbedömare.

Skolverket genomför också en kravanalys, informationssäkerhetsanalys och en riskanalys. Kravanalysen görs dels som en kravinventering och riskanalys för central rättning för sig, dels för gränssnittet mellan provplattformen och central rättning. Det innebär en kravanalys för verksamheten och en för de tekniska behov som uppstår med koppling till central rättning.

³⁷ Ändring av uppdraget till Statens skolverk att digitalisera de nationella proven m.m. U2024/00057.

³⁸ Dnr: 2023:2. Redovisning av uppdrag om hur införandet av central rättning av digitala nationella prov kan tidigareläggas.

6. Drift och förvaltning av provtjänsten

För Skolverket innebär införandet av digitala nationella prov förändringar i myndighetens interna processer för drift och förvaltning av provtjänsten, bland annat när det gäller systemstöd och bemanning inom förvaltningsorganisationen. Det stegvisa införandet av digitala nationella prov och bedömningsstöd gör det möjligt för oss att genomföra och utvärdera ändringarna gradvis. Vi började med tester av delar av provtjänsten och sedan hela provtjänsten i liten skala, det vill säga med enstaka skolor i försöksverksamheten. Därefter har vi genomfört tester av hela provtjänsten med flera försöksskolor.

Under 2023 har vi som myndighet skapat en mer modern och standardiserad teknisk miljö som ger förbättrade och effektiva arbetssätt för både utveckling, utrullning och drift. Detta har underlättat driften av de delar av provtjänsten som vi ansvarar för.

Inom ramen för det stegvisa införandet kommer olika aktiviteter i provtjänsten att successivt genomföras med ett större antal elever och skolpersonal. Med en större belastning på hela provtjänsten får vi bättre förutsättningar att kunna verifiera vår beredskap.

Fram till användningen av provtjänsten i produktion, det vill säga när systemet används för det faktiska genomförandet av digitala nationella prov och bedömningsstöd och inte för utveckling eller tester, kommer vi kontinuerligt att arbeta med att etablera nödvändiga rutiner och processer för drift och förvaltning. Driften av it-komponenter hanteras både av Skolverket och av våra samverkanspartner. En väl fungerande samordning är en nyckelfaktor för att leverera en stabil och väl fungerande provtjänst med hög tillgänglighet.

7. Hantering av risker i uppdraget

Inom ramen för uppdraget arbetar vi kontinuerligt med att identifiera och hantera risker. Det kan gälla såväl tekniska som organisatoriska aspekter för vår myndighet eller för huvudmän och skolor. I detta avsnitt redogör vi för olika delar av vårt arbete med riskhantering.

Utmaningar för huvudmän och skolor

I samband med verksamhetsbesök, webinarier och mässor får Skolverket indikationer på att inte alla huvudmän och skolor ännu har börjat förbereda sin verksamhet för digitala nationella prov. Det framkommer även att kannedomen om de tekniska och organisatoriska förutsättningarna fortfarande är relativt låg.

Detta kan bero på att huvudmän och skolor inväntar Skolverkets föreskrifter om hantering och genomförande av digitala nationella prov och besked på ett antal punkter som Skolverket och andra myndigheter utreder.

Det kan även bero på att införande av digitala nationella prov känns avlägset eller att mer akuta behov i den ordinarie verksamheten prioriteras högre. Något som efterfrågas är även ekonomiska medel.

För att kunna genomföra digitala nationella prov på bästa sätt är det önskvärt att huvudmän och skolor gör nödvändiga förändringar när det gäller teknik och organisation som en del av det systematiska kvalitetsarbetet. Vår uppfattning är att huvudmän generellt underskattar den tid som behövs för att förbereda verksamheten. Om huvudmän och skolor inte förbereder sig i tid får det stora konsekvenser och innebär en risk för att elever inte kan genomföra nationella prov i Skolverkets provtjänst.

Ersättningsprov på papper

Med anledning av att huvudmän och skolor har kommit olika långt i sina förberedelser för digitala nationella prov kommer Skolverket att erbjuda ersättningsprov på papper för de skolor som inte har tekniken på plats och som därför inte kan genomföra proven digitalt vid provtillfället. Möjligheten att genomföra ersättningsprov kommer bara att finnas under en övergångsperiod på två år. Ersättningsproven kommer också att vara nationella prov som utvecklats av respektive lärosäte på Skolverkets uppdrag. Rektorn kommer att behöva beställa ersättningsproven och resultaten kommer att samlas in av Skolverket.

Planen att stödja de skolor som misslyckas med sina förberedelser under denna period får konsekvenser för insamling och resultatrapportering. Även om både det digitala provet och ersättningsprovet är väl utprovade prov av hög kvalitet, är det två olika prov. Därför kommer elevernas resultat att redovisas per prov och inte samlat för alla elever i den aktuella årskullen eller kursen.

Försenad utveckling av provtjänsten gör att fel upptäcks för sent

Förseningar i leveranser av olika delar av provtjänsten innebär att problem i hela flödet i provtjänsten (från överföring av användaruppgifter till arkivering) eventuellt kommer att upptäckas först när systemet tas i bruk. Det finns flera led i hela provtjänstkedjan som behöver fungera både var för sig och i relation till varandra.

För att hantera denna risk har vi valt att utveckla tekniska verifieringstester och att genomföra tester av provtjänsten i tidiga versioner av produktionsmiljöerna, före genomförandet av de första digitala betygsstödande bedömningsstöden under våren 2024. Trots dessa insatser finns det fortfarande en risk att vi upptäcker nya problem eller fel som behöver åtgärdas inom en snäv tidsram. Det blir då

tidskritiskt att hinna analysera, åtgärda, testa och verifiera lösningarna för de fel som identifierats.

Risker kopplade till behandling av personuppgifter i provtjänsten

När huvudmännen överför användaruppgifter till Skolverket får Skolverket tillgång till personuppgifter för elever och skolpersonal i stor omfattning. Även systemleverantörer kopplade till huvudmän behandlar personuppgifter.

All behandling av personuppgifter ska ske på ett säkert sätt. Som ett led i vårt utredningsarbete har vi haft samråd med bland andra huvudmannarepresentanter för att ta reda på hur de behandlar skyddade personuppgifter i sina system. Insikterna från samråden har lett till att vi behöver vidareutveckla provtjänsten innan vi på ett tillräckligt säkert sätt kan ta emot och behandla skyddade personuppgifter³⁹, samordningsnummer samt utländska och tillfälliga personnummer.

Det innebär att de elever och den skolpersonal som har skyddade personuppgifter, samordningsnummer, utländska eller tillfälliga personnummer inte kommer att kunna genomföra de betygsstödjande bedömningsstöden i april och maj 2024. Vi kommer att kontrollera alla uppgifter som förs över till provtjänsten och meddela de huvudmän som av misstag har försökt föra över skyddade personuppgifter, samordningsnummer, tillfälliga personnummer eller utländska personnummer till provtjänsten. Vi kommer också att meddela berörda huvudmän om en person får skyddade personuppgifter efter att överföring av uppgifter till provtjänsten har skett. Huvudmannen har då möjlighet att ta bort uppgifterna. Om man inte har gjort det inom tio dagar gör vi på Skolverket en egen gallring.

Målsättningen är att provtjänsten ska kunna behandla skyddade personuppgifter, samordningsnummer, utländska eller tillfälliga personnummer inför genomförandet av de första digitala nationella proven under hösten 2024. I arbetet med denna lösning kommer vi att involvera olika målgrupper.

Vi är medvetna om att de ändrade förutsättningarna kommer att begränsa antalet elever som kan genomföra bedömningsstöden, men vi har fattat detta beslut för att vara helt säkra på att skyddade personuppgifter inte röjs. För de elever som inte kan genomföra de digitala bedömningsstöden under våren 2024 blir det inte fråga om undantag från provet eftersom bedömningsstöd inte är obligatoriska. Det är rektorn som fattar beslut om och hur övriga elever i årskurs 6 ska genomföra bedömningsstöden utan att det riskerar att peka ut elever med skyddade personuppgifter. Rektorn kan till exempel besluta att hela klasser eller bara enskilda elever inte ska genomföra bedömningsstöden. Beslutet bör fattas i

³⁹ Skyddade personuppgifter innebär att en elev eller en skolpersonal har sekretessmarkering eller skyddad folkbokföring hos Skatteverket.

samråd med berörda lärare, huvudmannen och den som är personuppgiftsansvarig.

På grund av riskerna med behandling av personuppgifter ska elever inom Kriminalvården, på utlandsskolor och på SiS-hem undantas från att genomföra prov digitalt i den första versionen av provtjänsten. Inom Kriminalvården finns dessutom restriktioner runt internet och USB-minnen som omöjliggör genomförande av digitala prov i dagsläget. Elever som får undervisning vid sjukhusskolor ska genomföra proven digitalt i sin ordinarie skolas regi om det kan övervakas på ett tillfredsställande sätt. Annars kan eleven undantas från provet av rektor.

När det gäller personuppgiftsbiträdesavtal har Skolverket och huvudmannen självständiga uppdrag att fullgöra kopplat till de nationella proven och därmed rättsligt stöd att utföra nödvändiga personuppgiftsbehandlingar. Skolverket har ett ansvar att konstruera och tillhandahålla nationella prov och huvudmannen har en skyldighet enligt lag att använda de nationella proven. Skolverket har därför gjort bedömningen att inga personuppgiftsbiträdesavtal behövs mellan respektive huvudman och Skolverket. Personuppgiftsbiträdesavtal ska däremot ha upprättats mellan huvudman och dess aktuella systemleverantör(er) om de behandlar personuppgifter för huvudmannens räkning.

8. Utveckling och konstruktion av digitala nationella prov

De första digitala betygsstödande bedömningsstöden har under 2023 levererats från lärosäten till Skolverket. Under våren 2024 kommer de första digitala nationella proven att levereras till Skolverket för att sedan kunna användas av verksamheterna från november 2024. Konstruktion av digitala prov skiljer sig väsentligt från det arbete som tidigare har utförts av de lärosäten som Skolverket samarbetar med. Formaterna för de typer av frågor som kan konstrueras i den digitala provplattformen måste noggrant utprövas för att säkerställa att proven prövar det som avses.

Automatrerättade uppgifter

Enligt tilläggsuppdraget från november 2019 ska Skolverket sträva efter att ett så stort antal uppgifter som möjligt i de kommande digitala proven ska kunna automatrerättas.

Lärosätena som konstruerar nationella prov arbetar löpande med att ta fram fler automatrerättade uppgifter. Referensgruppsmöten med lärare och utprovningar på

skolor genomförs kontinuerligt för att pröva ut ett stort antal uppgifter och delprov som är konstruerade för att kunna automaträttas.

Förutsättningarna för att skapa automaträttade uppgifter skiljer sig mycket mellan olika prov och delprov. Proven i samhällsorienterande ämnen och delprovet som prövar läsning i svenska kan uppskattningsvis automaträttas till cirka 60–70 procent av provpoängen. I andra delprov, såsom muntliga delprov samt uppsatsdelar i svenska och engelska, kommer ingen automaträttning att tillämpas.

I flera prov, till exempel i de naturorienterande ämnena, har andelen uppgifter med fasta svarsalternativ (motsvarande de uppgifter som kan automaträttas när proven blir digitala) ökat betydligt redan i årets prov jämfört med tidigare års prov.

Vi använder en ny modell för provbetyg

I de digitala nationella proven och betygsstödjande nationella bedömningsstöden kommer en ny modell för provbetyg att tillämpas. Denna modell har till stor del implementerats under hösten 2023, och därför kommer det att dröja till våren 2024 innan den kan följas upp i grundskolan.

Den nya modellen innebär att det för varje uppgift finns ett givet antal poäng som är möjliga att uppnå. Oavsett om bedömningen genomförs automatiskt i provplattformen eller av en bedömare, kommer elevens prestation att omvandlas till poäng. Elevens delprovresultat kommer endast att redovisas med poäng. Betygsbeteckningarna för att beskriva kvaliteten på ett enskilt elevsvar försvinner.

Poäng från automaträttade och manuellt bedömda uppgifter sammanställs automatiskt. Modellen innebär att poäng på elevsvar i betygsstödjande nationella prov räknas samman till en totalpoäng för hela provet. Utifrån kravgränser omvandlas totalpoängen till ett provbetyg i provtjänsten. Proven kommer fortsatt att innehålla uppgifter med olika svårighetsgrad och kravgränserna för totalpoängen kommer att representera betygsnivåerna i kurs- och ämnesplanerna. Syftet med den nya modellen för provbetyg är ett mer tillförlitligt resultat.

I de nationella proven som genomfördes under 2023 har den nya modellen för provbetyg till stor del implementerats. Skolverket har inte gjort någon utvärdering av hur modellen har tagits emot men gör bedömningen att 2023 års prov och provmodell togs emot på ett bra sätt av målgrupperna.

9. Uppdragets övriga delar

Regeringsuppdraget omfattar också insatser som syftar till att konstruera digitaliserade nationella prov och bedömningsstöd av hög kvalitet. I detta avsnitt redogör vi för det arbetet.

Ramverk för de nationella proven

I enlighet med regeringsuppdraget har Skolverket tagit fram ett systemramverk för nationella prov som beslutades och publicerades i december 2017. Avsikten med systemramverket är att säkerställa högsta möjliga mätsäkerhet och kvalitet i de nationella proven samt högsta möjliga trovärdighet i användning och konsekvenser av resultat på nationella prov i förhållande till provens syfte.

Den primära målgruppen för systemramverket är Skolverket och de lärosäten som utvecklar och konstruerar nationella prov på Skolverkets uppdrag. Med utgångspunkt i systemramverket har lärosätena på uppdrag av Skolverket tidigare tagit fram egna provramverk. Proqramverken utgår ifrån systemramverkets principer, riktlinjer och krav och beskriver hur dessa ska tillämpas för det eller de nationella prov lärosätet utvecklar.

Systemramverkets samtliga krav och kvalitetsmått ska uppfyllas och tillämpas fullt ut vid framtagandet av de digitala nationella proven. Även för de nuvarande proven på papper som genomfördes under år 2023 har steg tagits mot att implementera systemramverket genom att provet i stora delar följer ramverkets riktlinjer och krav för konstruktion. Detta gäller även de nationella proven inom svenska för invandrare (sfi) som inte omfattas av digitaliseringsuppdraget. Enligt Skolverkets uppdrag till det aktuella lärosätet ska systemramverket tillämpas successivt i utveckling och konstruktion av proven inom sfi.

Utifrån respektive proqramverk ska lärosätena, för de första digitala nationella proven, lämna in en utvecklingsrapport i enlighet med en given mall. Utvecklingsrapporten är tänkt att fungera som ett kvalitetsdokument där lärosätet beskriver hur proqramverkets principer, krav och riktlinjer följts vid konstruktionen av det specifika provet. Även provets egenskaper i form av exempelvis mått på reliabilitet och bedömaröverensstämmelse ska beskrivas i utvecklingsrapporten. Lärosätet ska även redogöra för och motivera eventuella problem och avsteg från proqramverket.

Under 2021 och 2022 inkom de lärosäten som konstruerar digitala nationella prov med preliminära versioner av utvecklingsrapporter för de första digitala proven. Rapporterna följdes upp på Skolverket och i dialog med lärosätena. Utvecklingen av processer för kvalitetsarbetet med digitala prov med utgångspunkt i systemramverk, proqramverk och uppföljande utvecklingsrapporter har fortlöpt under 2023. Vi har granskat preliminära utvecklingsrapporter, vilket bland annat lett till vidareutveckling av rapportmallen. Det ställs höga krav på att beskriva och utveckla konstruktionen av ett nationellt prov utifrån systemramverket och respektive proqramverk. Behov av kunskaper i psykometri framstår tydligt liksom kunskaper inom läroplansteori samt didaktisk forskning och tillämpning.

Efter att ett digitalt prov har konstruerats och fastställts övergår utvecklingsrapporten till en årlig underhållsrapport som beskriver provets resultat och utfall utifrån de data som kan presenteras efter provgenomförandet.

Ramverk och plan för de betygsstödjande nationella bedömningsstöden

I slutet av 2019 beslutade Skolverket om ett systemramverk för betygsstödjande nationella bedömningsstöd. Syftet med detta systemramverk är detsamma som för systemramverket för nationella prov.

Inom fysik och kemi på gymnasial nivå samt inom moderna språk tas betygsstödjande nationella bedömningsstöd fram på regelbunden basis. Digitala provutgåvor av bedömningsstöden är under konstruktion och planeras att genomföras i Skolverkets provplattform. De lärosäten som har i uppdrag att konstruera dessa bedömningsstöd har tagit fram provramverk. Utgångspunkten har varit de krav och riktlinjer som anges i Skolverkets systemramverk, som utgör grunden för konstruktionen av nationella betygsstödjande bedömningsstöd i ett specifikt skolämne eller kurs. Proqramverken för bedömningsstöden i fysik och kemi på gymnasial nivå levererades till Skolverket i slutet av 2022. Vi granskade och gav återkoppling på proqramverket under tidigare delen av 2023.

De digitala betygsstödjande bedömningsstöden i årskurs 6 i ämnena biologi, fysik, kemi och samhällskunskap beräknas kunna genomföras i Skolverkets provtjänst våren 2024. Proqramverk för dessa bedömningsstöd har i samråd med Skolverket inte tagits fram. Detta på grund av att de inte kommer att tas fram med samma regelbundenhet som de bedömningsstöd som har beskrivits tidigare.

10. Ekonomi

Under 2023 uppgick våra samlade kostnader för uppdraget att digitalisera de nationella proven till 123 miljoner kronor. Merparten av kostnaderna (110 miljoner kronor) har belastat förvaltningsanslaget, medan den del som avser nyutveckling har lånefinansierats (13 miljoner kronor). Under 2024 beräknas kostnaderna på förvaltningsanslaget uppgå till 105 miljoner kronor. Kostnaderna för utveckling som belastar låneramen beräknas till 13 miljoner kronor.

Ekonomi 2017–2022

De ackumulerade kostnaderna för 2017–2022 uppgår till 393 miljoner kronor (varav 27 miljoner avser lån). Detta inkluderar utveckling av provplattformen, lösningar för inloggning och provisionering av provplattformen, arkivering och informationsförsörjning. Denna kostnad kan dock inte helt särskiljas från utvecklingen av pappersprov, som sker parallellt med den digitala provutvecklingen. Åren 2017 och 2018 innebar mestadels personalkostnader men från och med 2019 har licenskostnader tillkommit samt kostnader relaterade till

lösningar för inloggning och provisionering till provtjänsten. Under 2020 påbörjade vi även arbetet med att bygga ut stödet till huvudmän och skolor. Kostnaderna 2020 och 2021 för detta arbete uppgick till 9,6 miljoner kronor. För åren 2021 och 2022 har Vetenskapsrådet rekviderat 9 miljoner kronor årligen för att anpassa och vidareutveckla kommunikationssystemet Sunet till att möjliggöra dess användning för grundskolan, gymnasieskolan och komvux på gymnasial nivå.

Ekonomi 2023 och 2024

Genom uppdraget att digitalisera nationella prov och betygsstödjande nationella bedömningsstöd behöver Skolverket tillhandahålla en digital provtjänst, vilket medför en årlig licenskostnad. Under uppbyggnadsskedet fram till 2022 uppgick denna kostnad årligen till 5,4 miljoner kronor. Anpassningar utifrån Schrems II-domen innebar ökade kostnader på kort och lång sikt. Under 2023 hamnade denna totala kostnad på 13,5 miljoner kronor för provtjänsten. Från och med 2024 väntas licenskostnaderna öka till 14 miljoner kronor, enligt avtalet med leverantören av provplattformen.

Kostnaderna för framtagandet av en säker inloggningslösning och en digital lösning för att kunna hantera överföringar av registerdata från huvudmännen till Skolverket har 2023 sammanlagt uppgått till 27,3 miljoner kronor, varav 13 miljoner kronor har lånefinansierats. Under 2024 beräknas kostnaden minska till 21,5 miljoner kronor, varav 13 miljoner kronor ska lånefinansieras.

Skolverket har överenskommelser med de lärosäten som utvecklar och tar fram digitala nationella prov och betygsstödjande nationella bedömningsstöd genom uppdrag som reglerar vad som ska utföras, under vilken period och till vilken ersättning. Schrems II-domen har inneburit att tidsplanen för digitala provkonstruktioner har justerats framåt. Med den nuvarande tidsplanen planerar vi att genomföra digitala betygsstödjande nationella bedömningsstöd i slutet av vårterminen 2024 och digitala nationella prov i slutet av höstterminen 2024. Under perioden 2024–2026 kommer de olika proven successivt att övergå till att bli digitala. Förskjutningen i tidsplanen innebär också en förskjutning och ökning av kostnaderna eftersom samtliga prov måste fortsätta konstrueras på papper under 2024, för att sedan gradvis ersättas med digitala prov 2024–2026. Eftersom den digitala provkonstruktionen pågår samtidigt, förlängs perioden då lärosäten måste konstruera både pappersprov och digitala prov.

Arbetet med att bygga ut stödet till huvudmän och skolor pågår och under 2023 uppgick kostnaderna till 15,3 miljoner kronor.

Sammantaget beräknas kostnaderna för 2024 till 105 miljoner kronor och avser bland annat fortsatt utveckling av provplattformen, digital provkonstruktion, försöksverksamhet och lösningar för arkivering och informationsförsörjning.

I denna delredovisning av regeringsuppdraget att digitalisera de nationella proven informerar vi om att arbetet fortsätter enligt plan. Det innebär att de första digitala nationella proven och betygsstödjande nationella bedömningsstöden genomförs i Skolverkets provtjänst under 2024. Utvecklingen av provtjänstens olika delar – från inloggning till arkivering – sker utifrån en detaljerad tidsplan. I takt med att olika delar av provtjänsten färdigställs genomför vi nödvändiga stöd- och kommunikationsinsatser.

Redovisningen inkluderar information om vårt arbete med central rättning och vårt arbete med försöksverksamheten enligt förordningen (2017:1106) om en försöksverksamhet med datorbaserade nationella prov, extern bedömning och central rättning.

